

SPIS TREŚCI

WSTĘP	11
Rozdział I. TEORETYCZNOPRAWNE ZAGADNIENIA STOSUNKÓW FINANSOWYCH POMIĘDZY PAŃSTWEM A SAMORZĄDEM TERYTORIALNYM	13
1. Publiczna gospodarka finansowa państwa i samorządu terytorialnego	13
2. Podział zadań, wydatków i dochodów pomiędzy państwo a samorząd terytorialny	15
3. Przesłanki wyznaczające zadania i wydatki państwa, gminy i innych wspólnot terytorialnych	17
4. Trzy sfery kompetencji państwa i samorządu terytorialnego w dziedzinie podatków	20
5. Pionowy i poziomy podział dochodów pomiędzy państwo i samorządy terytorialne	23
6. Podział źródeł podatkowych pomiędzy państwo, gminy i inne wspólnoty terytorialne	24
6.1. System konkurencji podatkowej	25
6.2. System rozgraniczenia źródeł podatkowych pomiędzy państwo, gminy i inne wspólnoty terytorialne	26
6.3. System dodatków do podatków	27
6.4. System udziałów podatkowych	28
6.5. Systemy mieszane	29
7. Dotacje, subwencje i składki jako źródła dochodów samorządu terytorialnego i innych wspólnot terytorialnych	30
7.1. Dotacje i subwencje	30
7.2. Składki	32
8. Decentralizacja administracji publicznej i finansów publicznych	33
9. Władztwo finansowe i samodzielność finansowa samorządu terytorialnego	35
10. Polityka finansowa samorządu terytorialnego. Instrumenty wspierania rozwoju gospodarczego w samorządach	37
Rozdział II. STRUKTURA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W POLSCE	40
1. Pozycja samorządu terytorialnego w Polsce	40
2. Samorząd gminny	44
3. Samorząd powiatowy	49
4. Samorząd województwa	55
Rozdział III. OGÓLNE ZAGADNIENIA PRAWNE FINANSÓW SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W POLSCE	61

1. Konstytucyjne zasady dotyczące źródeł dochodów samorządu terytorialnego	61
2. Europejska Karta Samorządu Terytorialnego i jej znaczenie prawne	66
3. Prawo finansowe samorządu terytorialnego jako część prawa finansowego	68
4. Formy prawne działalności finansowej administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego	70
5. Źródła prawa finansowego samorządu	73
6. System prawnofinansowy polskiego samorządu terytorialnego — ogólne spojrzenie	74
6.1. Stosunki finansowe państwo — samorząd	75
6.2. System dochodów samorządowych	76
6.3. Zadania i wydatki samorządu	77
6.4. Gospodarka budżetowa samorządów	78
6.5. Dług publiczny samorządu	78
6.6. Kontrola i nadzór nad działalnością finansową samorządu	79

Rozdział IV. PRAWO PODATKOWE PAŃSTWA I SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — ZAGADNIENIA OGÓLNE

80

1. Charakterystyka ogólna dochodów publicznych Rzeczypospolitej Polskiej	80
2. Podatki, opłaty, cła	81
3. Ogólne i szczególne ustawy podatkowe	83
4. Pojęcie, elementy konstrukcji i funkcje podatku	84
5. Klasyfikacje podatkowe	88
6. Obowiązek podatkowy i zobowiązanie podatkowe. Podatnik, płatnik, inkasent	90
7. Powstawanie i wygasanie zobowiązań podatkowych	91
8. Odpowiedzialność majątkowa za zobowiązania podatkowe	93
9. Ewidencja i identyfikacja podatników oraz płatników podatków i składek ubezpieczeniowych	95
10. Rządowe i samorządowe organy podatkowe. Postępowanie podatkowe	95
11. Egzekucja należności podatkowych i innych należności publicznoprawnych	97
12. Kontrola skarbowa i kontrola podatkowa	98
13. Przestępstwa i wykroczenia skarbowe	99

Rozdział V. PODATKI I OPŁATY JAKO ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDU GMINNEGO. DOCHODY MAJĄTKOWE SAMORZĄDU

101

1. Podatek od nieruchomości	101
2. Podatek rolny	103
3. Podatek leśny	106
4. Podatek od środków transportowych	108
5. Podatek od posiadania psów	109
6. Opłata targowa	110
7. Opłata miejscowa	111
8. Samoopodatkowanie mieszkańców	112
9. Karta podatkowa	114
10. Podatek od spadków i darowizn	115
11. Podatek od czynności cywilnoprawnych	117
12. Opłata skarbowa	118
13. Opłata administracyjna	119
14. Opłata eksploatacyjna	120
15. Opłata za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	121
16. Inne opłaty, ceny, kary, grzywny	122
17. Uprawnienia podatkowe (władztwo podatkowe) organów gminy	124
18. Dochody z majątku i przedsiębiorstw jednostek samorządu terytorialnego, inne dochody prywatnoprawne	129

18.1. Czynsze najmu i dzierżawy z tytułu najmu lub dzierżawy lokalu, budynku, gruntu lub innych rzeczy bądź praw będących własnością samorządu	129
18.2. Opłaty z tytułu oddania gruntu stanowiącego własność jednostki samorządu terytorialnego w użytkowanie wieczyste	129
18.3. Opłaty z tytułu oddania nieruchomości stanowiącej własność jednostki samorządu terytorialnego w trwały zarząd	130
18.4. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości stanowiących własność jednostki samorządu terytorialnego	130
18.5. Opłaty adiacenckie	130
18.6. Opłaty za niezabudowanie bądź niezagospodarowanie nieruchomości gruntowych w określonym terminie	131
18.7. Udział samorządu powiatowego w dochodach majątkowych Skarbu Państwa	131
18.8. Zyski z zakładów i spółek	132
18.9. Przychody z prywatyzacji przedsiębiorstw komunalnych	132
18.10. Inne dochody prywatnoprawne	133

Rozdział VI. UDZIAŁY W PODATKACH JAKO ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDÓW GMINNYCH

134

1. Udział samorządu gminnego w podatku dochodowym od osób fizycznych	134
1.1. Ogólna charakterystyka podatku dochodowego od osób fizycznych	134
1.2. Konstrukcja udziału stosowana w latach 1991–1996	137
1.3. Konstrukcja udziału obowiązująca współcześnie	138
1.4. Niektóre problemy dotyczące przekazywania udziału	140
1.5. Problem roszczenia prawnego o udział w podatku	142
2. Udział gmin w podatku dochodowym od osób prawnych	145
2.1. Ogólna charakterystyka podatku dochodowego od osób prawnych	145
2.2. Konstrukcja udziału stosowana do 1997 roku	147
2.3. Współczesna konstrukcja udziału gmin w podatku dochodowym od osób prawnych ...	148
3. Udział gmin w opłacie eksploatacyjnej	149

Rozdział VII. SUBWENCJA OGÓLNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU SAMORZĄDU GMINNEGO ORAZ WPLATY SAMORZĄDÓW GMINNYCH NA RZECZ ZWIĘKSZENIA SUBWENCJI OGÓLNEJ

152

1. Znaczenie subwencji i wpłat wyrównawczych	152
2. Subwencja ogólna — uwagi wstępne	153
3. Subwencja wyrównawcza	155
4. Subwencja uzupełniająca i subwencja równoważąca	159
5. Wpłaty gmin na rzecz zwiększenia subwencji ogólnej	161
6. Subwencje ogólne zlikwidowane ustawą z 2003 roku	163
7. Część oświatowa subwencji ogólnej (subwencja oświatowa)	165
8. Problem roszczenia prawnego o subwencję ogólną	167
9. Zmniejszenie i zwrot subwencji ogólnej	169

Rozdział VIII. DOTACJE CELOWE JAKO ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDÓW GMINNYCH

172

1. Dotacje celowe na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej	172
2. Dotacje celowe na dofinansowanie inwestycji gmin realizowanych jako zadania własne	175
3. Dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie bieżących zadań własnych gmin	176
4. Dotacje celowe na finansowanie zadań gminy realizowanych na podstawie porozumień	178
5. Środki z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i z Funduszu Pracy	178

Rozdział IX. ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDU POWIATOWEGO I WPLATY WYRÓWNAWCZE POWIATÓW 181

1. Źródła dochodów powiatu w świetle ustawy o samorządzie powiatowym	181
2. Źródła dochodów powiatu w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego ...	182
3. Model właściwych źródeł dochodów samorządu powiatowego w Polsce	183
4. Udział powiatu w podatku dochodowym od osób fizycznych	187
5. Udział powiatu w podatku dochodowym od osób prawnych	188
6. Subwencja ogólna dla powiatu	190
7. Subwencja ogólna dla powiatu w świetle ustawy o dochodach samorządu obowiązującej w latach 1999–2003	193
8. Dotacje celowe jako źródła dochodów samorządu powiatowego	195
9. Wpłaty wyrównawcze powiatów	198
10. Źródła dochodów samorządu powiatowego w II Rzeczypospolitej — ogólna charakterystyka	200

Rozdział X. ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA. WOJEWÓDZKA WPLATA WYRÓWNAWCZA 202

1. Ogólna charakterystyka źródeł dochodów samorządu województwa	202
2. Udziały samorządu województwa w podatku dochodowym od osób fizycznych i w podatku dochodowym od osób prawnych	206
3. Subwencja ogólna	208
4. Dotacje celowe	213
5. Wojewódzka wpłata wyrównawcza	215
6. Zasady wspierania rozwoju regionalnego	216

Rozdział XI. REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE DŁUGU PUBLICZNEGO I DEFICYTU BUDŻETOWEGO GMIN, POWIATÓW I WOJEWÓDZTW 218

1. Pojęcie i ogólna charakterystyka długu publicznego i kredytu publicznego jednostek samorządu terytorialnego	218
2. Przeznaczenie środków z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji samorządowych	223
3. Zagadnienie budżetu inwestycyjnego gminy, powiatu i województwa (przychody i rozchody budżetowe)	225
4. Źródła finansowania rozchodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego	229
5. Pożyczki i kredyty jednostek samorządu terytorialnego	230
6. Finansowanie przejściowych potrzeb finansowych w trakcie roku budżetowego (kredyty kasowe)	232
7. Obligacje samorządowe	233
8. Poręczenia i gwarancje jednostek samorządu terytorialnego	236
9. Granice zadłużenia jednostki samorządu terytorialnego	237
10. Kompetencje w zakresie kształtowania długu publicznego jednostek samorządu terytorialnego	240

Rozdział XII. WYDATKI JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — WYBRANE ZAGADNIENIA PRAWNE 242

1. Ogólna charakterystyka zadań i wydatków jednostek samorządu terytorialnego	242
2. Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego w świetle ustawy o finansach publicznych	247
3. Prawo zamówień publicznych — ogólna charakterystyka	250

Rozdział XIII. PRAWO BUDŻETOWE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — POJĘCIA, ZASADY, FORMY ORGANIZACYJNE	256
1. Źródła prawa budżetowego jednostek samorządu terytorialnego	256
2. Funkcje i charakter prawa budżetowego jednostek samorządu terytorialnego	258
3. Pojęcie budżetu jednostki samorządu terytorialnego i jego charakter prawny	259
4. Zasady budżetowe	264
4.1. Zasada równowagi budżetowej	265
4.2. Zasada zupełności budżetu	265
4.3. Zasada jedności budżetu	266
4.4. Zasada szczegółowości budżetu	266
4.5. Zasada specjalizacji budżetu	267
4.6. Zasada jawności budżetu	267
4.7. Zasada uprzedniości budżetu	267
4.8. Zasada rocznego okresu budżetowego	268
5. Jednostki samorządowego sektora finansów publicznych — charakterystyka ogólna	268
6. Jednostki budżetowe	269
7. Zakłady budżetowe	271
8. Gospodarstwa pomocnicze	272
9. Środki specjalne	273
10. Fundusze celowe	274
11. Instytucje kultury, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, państwowe szkoły wyższe, fundacje	275
12. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, gospodarki zasobem geodezyjnym i kartograficznym, ochrony gruntów rolnych	276
13. Pojęcie i znaczenie klasyfikacji budżetowej	278
14. Działy budżetowe i rozdziały budżetowe	279
15. Paragrafy dochodów, wydatków i środków. Paragrafy przychodów i rozchodów	280
16. Rachunkowość budżetowa jednostek samorządu terytorialnego	282
Rozdział XIV. PRAWO BUDŻETOWE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — ZAGADNIENIA PROCEDURALNE	287
1. Opracowanie projektu budżetu jednostki samorządu terytorialnego	287
2. Uchwalanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	290
3. Wykonywanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	292
4. Kontrola wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego	298
4.1. Uwagi ogólne	298
4.2. Uprawnienia kontrolne organu stanowiącego, komisja rewizyjna, absolutorium z tytułu wykonania budżetu	300
Rozdział XV. KONTROLA I NADZÓR NAD DZIAŁALNOŚCIĄ FINANSOWĄ JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA NARUSZENIE DISCYPLINY FINANSÓW PUBLICZNYCH	304
1. Pozycja, zadania i organy regionalnych izb obrachunkowych	304
2. Kontrola przewidziana w ustawie o regionalnych izbach obrachunkowych i innych ustawach ..	307
3. Uwagi ogólne o nadzorze nad jednostkami samorządu terytorialnego	310
4. Nadzór sprawowany przez regionalną izbę obrachunkową	313
5. Skarga do sądu administracyjnego na rozstrzygnięcie nadzorcze oraz na uchwałę lub za- rządzenie organu jednostki samorządu terytorialnego	316
6. Działalność opiniodawcza regionalnej izby obrachunkowej	318
7. Odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	320

Rozdział XVI. BUDŻET WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ, BUDŻET PAŃSTWA POLSKIEGO, BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — WYBRANE ZAGADNIENIA	324
1. Uwagi ogólne	324
2. Budżet Wspólnoty Europejskiej — charakterystyka ogólna i procedura	326
3. Dochody i wydatki budżetu Wspólnoty Europejskiej	329
4. Niektóre zagadnienia prawne związków finansowych Polski ze Wspólnotą Europejską	333
4.1. Uwagi ogólne	333
4.2. Układ Europejski	334
4.3. Środki pomocowe a budżet państwa i budżety samorządowe	335
4.4. Programy Unii Europejskiej	338
BIBLIOGRAFIA	341
SKOROWIDZ RZECZOWY	345